

Bibliothèque numérique

medic@

**Sedillot, Joseph - candidat / Sue,
Pierre - président. - Theses de
ambustione**

1781.

***Paris : Typis Michaelis Lambert,
Regii Chirurgiae Collegii
necnon Academiae Typographi,
viâ Cithareâ,***

Cote : ms 2345, n°3

Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé
(Paris)

Adresse permanente : [http://www.biusante.parisdescartes
.fr/histmed/medica/cote?ms02342_ms02346x04x0003](http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?ms02342_ms02346x04x0003)

13

T H E S E S
D E
A M B U S T I O N E ,

QUAS, DEO JUVANTE, & Præside M. PETRO SUE secundo, Collegii antiquo Præposito & nunc Quæstore, Academia Regiæ Chirurgiæ Consiliario, in Generali Parisiensi Præfecturâ Chirurgi, antiquo in Scholâ Præcticâ Anatomia & Chirurgia Professore, Academiarum Monspelliensis, Rothomagensis, Divionensis, Lugdunensis, & Burdigalensis Socio, tueri conabitur JOSEPHUS SEDILLOT, EBROICENSIS, præclaræ Artium Facultatis in almâ Universitate Parisiensi Magister, & Nosocomii generalis, in Domo dictâ la Salpêtrière, nuperrimè Chirurgus præcipuus, Theseon Auctor.

Die Sabbati, 29^d Septemb., anno Salutis 1781, à sesqui-secundâ post meridiem ad septimam.

IN REGIIS CHIRURGORUM PARISIENSIIUM
SCHOLIS,
PRO ACTU PUBLICO
E T
S O L E M N I C O O P T A T I O N E .

Typis MICHAELIS LAMBERT, Regii Chirurgiæ
Collegii necnon Academiæ Typographi, viâ Cithareâ.

M. DCC. LXXXI.

THESES
DE
AMBUSTIONE

Par M. DE LA FAYE, Docteur en Médecine,
Collège de France, &c.

La Cure des brûlures est en partie réduite en méthode, & en
partie restée dans l'empirisme. Il y a des remèdes qui
sont reconnus pour d'excellens spécifiques, & dont il est
difficile d'expliquer les effets. *Quésnay, Traité de la
Gangrène; Chap. xvij.*

Imprimé chez M. DE LA FAYE, au Salon de la Bibliothèque
du Collège de France, le 1781.

IN REGIS CHIRURGICORUM PARISIENSIS
SCHOLAE,
DE PRO ACTU PUBLICO
ET
SOLEMNI COPULATIONE

Typis MICHAELIS LAMBERT, Regii Chirurgici
Collégii necnon Academiæ Typographi, vis à Paris.

M D C C L X X I

D. O. M.

T H E S E S
DE AMBUSTIONE.

CORPORIS humani læsio ab igne , aut qualibuscunque causticis impressa , generatim *ustionis* , *adustionis* , *combustionis* , vel *ambustionis* nomine donatur. Unaquæque corporis nostri , sive externa , sive interna pars , ambustioni obnoxia ; at cutis , eò quod totum tegat , sæpiùs : itaquè quò faciliùs intelligantur circa ambustionem disputanda , de rebus anatomicis , ad structuram cutis pertinentibus , quædam prædicenda.

A ij

§. I.

CUTIS est involucrum crassissimum, è triplici membranâ, nempe corio, corpore reticulari, & epidermide conflatum. Corium est elasticum, cæteris crassius, suppositum, intricatissimoque compactum plexu fibrarum, quarum neque indolem, neque connexus deprehenderis : in ipso perspicias omnis generis vasculorum reptantes furculos, innumerabilesque nervulos conglobatim in distinctos apices, ad tactûs sensum, extrinsecus desinentes : illis *membrana papillaris* nomen impertiri quibusdam placuit. Corpus reticulare, exilibus textum fibrillis, epidermidem inter & corium medium occupat intervallum creberrimis pertunditur, retis in morem, foraminibus, quibus nerveas papillas, totidem quasi retinaculis, coercet : color huic, apud varias gentes, varius. Epidermis tenuis est ac pellucida ; cutem tegit assidua comes ; corpori reticulari & papillis nervosis hæret, ope textûs cellularis minutissimi, alligantibusque plurimis, albo colore, vasculis ; numerosissimis etiam pervia foraminibus pilos transmittit ; sudori, transpirationi totidem recludit ostiola, ac perindè mercurio cæterisque intus suscipiendis præbet se prorsus meabilem : cutem ab attritu, dolore & ipso aëre proregit ; tactûs sensum, veluti munimine quodam circumcingit, atque demùm, nimix humorum exhalationi imponit obicem. Hæc est concisè cutis contextura : omnibus quas involvit partibus applicatur textu cellulari adiposo, sic disposito, ut illam aponevrosibus musculis & ossibus teneat intercalatione suâ alligatam, nec tamen libero partium omnium motui sit impedimentum.

§. II.

Duplicis sunt generis ambustionum causæ ; primariæ scilicet & secundariæ : causam primariam ignem dicimus ; hic enim, cum sit materia ex se actiosa, subtilis, mobilitate vigens rapidissimâ, potest in partes nostras, totidem veluti cuneolis, affatim irrumperere, illasque multis modis lædere : causæ secundariæ sunt res omnes ignitæ, quibus ignis vim & indolem suam imprimit ; hinc meritò, quæcumque igni præbere nutrimentum, vel ejus materiem introrsum concipere valent ac retinere, ustionis causas dixeris secundarias : prioris sint generis radii solares ab interpositâ nube, aut vitreâ lenticulâ coacti ; igneus vapor ex ardenti foco sese expediens : alteriûs verò generis, fulmen (1), pulvis tormentarius, prunæ, flamma, metalla igne candentia vel fusa, corpora pingua ac resinosa, ut adipēs, olea, cera, pix, prætereaque aqua ebulliens, jusculum, cerevisia, aut etiam quilibet aquosi vel spirituosi liquores (2). Caustica demùm, *ignis potentialis* nomine designata, inter causas combustionis recenseri debent ; sunt enim corpora, quæ, absque ullo calore sensili ignem ipsum suis effectibus æmulantur : hujus sunt ordinis acida mineralia, lapis causticus, cæteraque, quorum idem est lædendi modus. Quamvis autem combustio à diversis fiat materiis, nihil tamen, vel parvi id referre ad curationem, cum *Hildano* dicimus (3). Nulla enim sumenda est indicatio curativa, à causâ urente, sed potiùs ab effectu quem inflixit : itaque ut rectiùs instituatur curatio, de hisce effectibus dicendum est.

§. III.

IGNIS si partem corporis nostri quamlibet repentinus invadat, nervos divellere, fibras vasaque constringere, fluida vel in tenuem

solvere vaporem , vel in coagulum inspissare , & ipsam partium
 texturam vitamque penitus abolere potest ; undè prò vario ustio-
 nis gradu , effectus inter se diversi : 1°. *Si levis tantùm fuerit ignis*
assultus, dolor etsi primùm acutus , citò mansuescit , minimaque
 aut omninò nulla supervenit inflammatio. 2°. *Si magno latè*
sciverit impetu ignis , tunc nervorum laceratione immanes tor-
 quent cruciatus , fibrarum fit dira crispatis ; corrugantur , inares-
 cunt vascula , & quædam ex illis etiam disrumpuntur : hinc sub
 epidermide varii undiquè scaturire humores , extuberare phlic-
 tenæ : rapidiori fluidorum cursu ad afflictum locum , inardescere
 primò phlogosis , deinde vehemens inflammatio , juxta illud
 veterum axioma : *ubi dolor & calor , hùc sanguis uberius affluit* :
 à primo celeriter grassantis inflammationis æstu , secundariæ
 protuberare phlictenæ ; febris , anxietas , totius corporis exagi-
 ratio , vigiliæ necnon convulsivus quidam horror , omnium
 deniquè functionum perturbatio subsequi ; quæquidem sympto-
 mata eò majori pollent energiâ , quò exterius & latius diffunditur
 adustio : hoc sanè notavit *Paraus* , siquidem asseruit graves &
 profundas combustiones minùs dolere , quàm cùm leves sunt &
 latè ad superficiem extensæ (4). Tale genus combustionis , ut plu-
 rimùm ab ebullientibus fluidis infligitur ; hoc in casu , ardua in-
 flammatio sæpè suppuratione solvitur : sæpiùs verò , quasi humi-
 dam vertitur in gangrænâ , & escharræ , factò in omni ambitu à
 vivis partibus divortio , decidunt : hinc , horrendum visû ,
 patere partium spoliationes , non minùs acerbissimo dolore ,
 diuturnoque puris effluviò , quàm ipso pravi humoris introitu
 metuendæ. 3°. *Si acriter ac vividè ignis incurrerit* , tunc subitò
 perimuntur & sensibilitas & vis partium organica ; earum vel
 dissipantur , vel coagulantur fluida ; torridæ apparent crustæ ,
 & ita indutescunt , ut intùs suscipiendis humoribus sint pro-
 sùs imperviæ , adeòque siccam perfectè referant gangrænâ ;
 loca viciniora , leviter tantùm rubescunt , tùm quia ignis à

foco suo recedens, gradatim mitescit, tùm propter dolorem ab escharis contractis vivasque partes trahentibus natum; dein superveniente, per omnem ambitum, ut suprà, suppuratione, partes mortuæ, à vivis discriminatæ, mox prolabuntur.

4°. *Si urens causa ultrà modum ferociat, integrumque membrum pertinaciùs occupaverit*, tunc, illud vel immediatè letho percellit, voratis usque ad ossa carnibus, vel mediatè interficiet, excitatâ inflammatione, actionem partium deleturâ : hic adest sphacelus, quiquidem, aut siccus aut humidus erit, plùs minùsve, prout obstructæ fuerint partes; ut in gangrænâ, sic in sphacelo decedunt aliquandò partes mortuæ; sed sphacelus, sæpiùs quàm gangræna, abit in putredinem : in omnibus hisce casibus, delapsis escharis, fordida manent ulcera; quæ, ulcerum omnium ad instar, fistulam, cariem, &c. secum trahere possunt.

Tales ignis habet effectus, varios pro suâ energiâ, varios insuper pro variâ ustionis sede, rebusque extraneis ignem comitantibus : 1°. *Pro variâ sede* : si caput afficiat ustio, omnia præ se fert symptomata, quæ cerebrum dolens, obstructaque ipsius vasa produnt; tunc enim, irritatio & inflammatio externæ pergunt usque ad partes intimas : eâdem de causâ, si pectus vel abdomen ustio læserit, mox membranæ & viscera subjacentia exardescunt; undè omnia symptomata, quæ diffusam pectoris vel abdominis inflammationem sequuntur : internæ combustiones alios edunt effectus, ad naturam partium læsarum & vim causæ urentis semper compositos (5). 2°. *Pro rebus extraneis ignem comitantibus* : ustio à fulmine inflicta, nunquàm fit sine gravi commotione (6); hinc deliquium animi, hebetudo sensuum, prostratio virium, stupor & alia quæque phenomena, ad genus nervosum valdè concussum pertinentia : ustio autem ex deflagratione pulveris pyrii & tumultuosâ involucrorum, quibus incarceration, disruptione orta, commotionem simul & contusum vulnus incutit (7); malumque sæpiùs exasperant infixæ

fragmenta. Ignis potentialis suâ quoque pollet energiâ : inter causas hujusce modi, aliæ sævissimo cum dolore partes erodunt & destruunt, ut butyrum antimonii, acida mineralia; aliæ sedem suam modico cum dolore ac tacitè peredunt, ut lapis causticus, undè gangræna sicca subsequitur.

§. I V.

Ex ignis effectibus patet omnes à se invicem discrepare affectiones; præcipuas tamen ab illarum naturâ & sede profluere differentias : 1°. *A naturâ*; hæc enim combustio adhuc recens, pungit ac lancinat; illa inflammatione rubicunda flagrat : nunc velut impositis epispasticis, cutem epidermide suâ denudatam perhibet; nunc gangrænam simulat, vel siccam, vel humidam, vel putridam : Alia sphacelum; ulcus alia refert; alia demùm, commotione atque etiam plagâ, nidulantibusque extraneorum corporum fragmentis, fit asperior. 2°. *A sede*; externæ nimirum sunt, aut internæ; atque ex illis, aliæ caput, aliæ pectus, abdomen, extremave corporis membra occupant.

§. V.

Cum facillè pateant signa combustionis sedem arguentia, ea tantùm hîc recensēbimus, per quæ dignoscantur uniuscujusque species & indoles : 1°. Si recens sit combustio quælibet, ferè semper dolor acerbus & pungens : 2°. Si inflammata, magis ac magis rubet cutis; de illius tensione queritur æger; dolor incumbit gravans ac lancinans, & sæpius febris accenditur : 3°. Si cuticula sola exsolvatur, intumescunt phlictenæ aquâ lymphidâ distentæ; vel nudæ nervorum papillæ, dirum in modum cruciantur, & liquore primò tenui, deindè in pus sensim densato, cutis insudat 4°. Si tegumenta sensum omninò amiserint; si color illis nigricans aut lividus;

fi

9
si cutis simul induruerit, dùm vicinæ partes phlictenis horridæ dolent, tunc constat adesse gangrænâ; siccam, si escharræ fluidis penitus exhauriantur; humidam, si succis turgidæ madescant; putridam, si fœtor adsit: 5°. Sphacelus deprehenditur, cùm pretereà mortuum friget membrum, & cadaverosam mephitim circumfundit: 6°. Ulcus si adsit, ex se ipso facillimè patebit: 7°. Commotionem ustionis esse comitem indicant torpor, viriumque prostratio, &c. Caterùm de vulneribus & extraneorum corporum introruptione arbitrum te facit intuitus.

§. V L.

USTIONUM prognosis ex illarum naturâ, sede & complicationibus eruitur: combustio levis brevi curatur, atque vix apparet cicatrix; contrâ verò difficilè sanatur combustio insignis; & ubi adest deperditio cutis, turpem glabramque post se relinquit cicatricem; facilè sanescit ambustio in corporibus sanis; reluctatur in cacochymicis ac plethoricis; in ulcus putridum degenerat apud scorbuticos. Si oculos petulerit ignis; imminet cæcitas, aut palpebrarum inversio, subversio atque agglutinatio: si ingruerit in membrum, præsertim juxtâ magnas articulationes, cave ne fiat tendinum cum suis vaginis adhæsiō, ne arescant ligamenta, membrum incurvetur, & ipsa tandem superveniat anchylosis. Combustio totius corporis, quæ fulmine infligitur, periculosissima. Quid plura? Si interna sit, aut externa ad partes usque intimas perveniat ustio, grande periculum instat, malorumque exindè nascitur ilias: verùm dicendi finem non faceret, si quis de iis omnibus singulatim disserere aggrediretur.

§. VII.

QUANQUAM topica plurima, virtute etiam sibi invicem prorsus opposita, ut emollientia, & astringentia, repercussiva & attrahentia, calida & frigida, summo cum fructu nonnunquam in combustione applicata fuerint, variae tamen indicationes, quas pro suâ indole, sede, rebusque extraneis combustionem comitantibus, quotidie nobis exhibet hujusce morbi species, satis evincunt, non esse unam & eandem combustionem cui-libet medelam, variamque variis casibus curandi methodum semper esse accommodandam.

§. VIII.

PRIMUM combustionis auxilium in eo consistit: 1°. Ut impressio ignea extinguatur: 2°. Affluxus humorum coerceatur: idcirco, si recens sit combustio, qualemcumque habeat indolem, quaecumque sint ejus sedes ac complicatio, subito sæviens dolor refrigerantia, repercussiva & narcotica requirit: jam verò ex refrigerantibus, præcipua sunt frigus moderatum, lac, aqua communis, aqua portulacæ, sempervivi, lactucæ, vel succi earundem; albumen ovi, solutiones gummosæ, olea dulcia, butyrum recens, ceteraque saporis expertia atque frigida: quæquidem ignis particulas intus hospites accersendo, sensum nervorum sopiendo, vasculaque constringendo, dolorem sedant, atque etiam sanguinis, in partem læsam, impetum mirificè compescunt(8). Repercussiva simul cum refrigerantibus optimè profunt; quippe quæ, cutis vascula etiam constringendo, affluentibus humoribus ocludunt aditum, sicque phlictenas & inflammationem arcent; similes autem effectus ab iis præcipuè repercussivis expectes, quæ fugacem excitant irritationem, ut posca, aqua:

vegeto-mineralis, atramentum scriptorium, alumen, vitriolum martis, acida quæque aquis multum diluta, luteum viarum, aqua calcis secunda, succi ceparum : illa verò ferè semper rejiciantur reperiussiva, quæ nimium creant dolorem, ut sal marinus, sal ammoniacus, calor vividus (9); sed præsertim spiritus-vini (10), sal alkali-volatil (11), & omnia valdè irritantia; nam in gravioribus combustionibus, si partibus vivis & combustionem dolentibus, hæc, omninò mera, imponantur, dirisubsequuntur dolores, lætuosaque apparent symptomata, ut observavit *la Motte* ex usu spiritus vini (12). Narcotica demum, refrigerantibus & reperiussivis immixta, dolorem sopiunt, calorem inflammationemque sedant, sensum & irritabilitatem partis læsæ obtundendo; sint in exemplum succi, aut decocta solani scandentis, hyosciami, cicutæ, unguentum ex gemmis populei, laudanum, flores sambuci, &c. Hic est triplex ordo topicorum, quæ in primo combustionis æstu præstò sunt.

Si cutis, tum casu fortuito, tum inconsultà manu, epidermide fuerit ad vivum despoliata, tunc omninò rejicienda sunt reperiussiva mordicantia (13), & papillæ nervorum pinguibus inungendæ, v. g. unguento nutrito, vel linimento, aquâ calcis & oleo nucis composito; sic enim dolorem lenies; si verò integra remanserit epidermis, ab iis abstinendum; nam periculum est ne pingua, præsertim cum rancida sunt, erysipelatibus præbendo locum, combustionem exasperent; longè præstant, tunc temporis, topica aquosa molliter imposita. Hic lotiones & fomenta cataplasmatibus anteponenda, eò quòd, huic evaporationi, quâ fit refrigeratio partis ambustæ, meliùs faveant (14). Istius refrigerationis efficacia, ad repellendam cutis inflammationem, praxi quotidianâ comprobatur; v. g. in erysipelatibus, quæ videas in pejus abire per cataplasmata, dum extinguuntur per fomenta. Sæpiùs etiam hæc iteranda, donec dolor ab

Bij

igne impressus sedetur : tali methodo , hunc mirum in modum compesci , omnes ferè Artis Magistri animadverterunt (15).

§. I X.

Si tumor jam supervenerit , si gravis instet inflammatio , rejicienda sunt : 1°. *Frigida* , quæ vitalem vasculorum actionem enecare , & inflammationem vertere in gangrænam possunt : 2°. *Repercussiva* , imprimis calida , quibus augescit incendium. 3°. *Pinguia* , quæ partes epidermide munitas afficiunt erysipelate. Nec morâ , medelam adhibeas antiphlogisticam : prius pertundas phlictenas , ut eliminetur ichor , cujus aggregatâ colluvie epidermis à cute magis ac magis dissociaretur ; sed epidermidem nunquàm rescindas ; hæc enim mollem nervorum pulpam , ægidis instar , protegit , vetatque ne æris , aut topicorum attactu cutis ipsa lædatur. Post ubi ichor effluxerit ; decoctis emollientibus , ut malvæ , seminis lini , florum sambuci , &c. inflammatio restinguenda ; quosquidem latices semper tepidos , infusâ manu , iterùm atque iterùm profundas. Si denudata appareat cutis ; pinguibus utere confidenter ; si dolor sit acutus , illis laudani liquidi guttas aliquot immiscere utilissimum credas : expedit etiam , ut suadent *Pataus & Hildanus* (16), in combustionibus , quæ tegumenta tantum corporis afficiunt , vulnus assiduè tenuissimo obtegi linteolo , ne aspero frictu , inter curandum , torqueantur nervorum apices : præterea , si pars ambusta valdè intumescat , levis excitanda cataplasmatibus anodinis suppuratio , quâ , distenta sanguine , sero ac lymphâ cutis vasa , pristinam redeant ad diametrum , prementique colluvie liberentur (17). Aliundè , præsentis erit auxilii venæ sectio , quam , donec mitescant symptomata , prudens iterabis ; ex pede mitteretur sanguis , si caput occupet ambustio ; è brachio , si alibi sedeat. Potus erunt diluentes , & antiphlogistici ; ut serum lactis , aquæ

vituli, aut pulli gallinacei, cum nitro, vel cremore tartari; insuper tenuis erit victus. Tunc refert, non tantum agroti vires frangere, sed primas vias expurgare, alvumque solvere enematibus laxantibus, & usu catharticatorum, quæ levi & fugaci irritatione viscera stimulent, ut tartarum stibiatum, sales quilibet neutrales, tamarindorum aut cassiæ decoctionibus soluti: hæc ce praxi, fit sanguinis aliorumque humorum à parte læsâ derivatio, ac proinde ipsius inflammationis imminutio; febris erit certè benignior, nec idem dabitur timendi locus, ne in febrim putridam vertatur. Celeberrimus ipse *Boerhaavius*, cum post ruptam *Papini* machinam, dissiliens aquis ferè coctam habuerit faciem, talis methodi feliciter in se ipso fecit experimentum; hanc etiam commendat *Van-Swieten* (18); hanc nosmetipsi, gravissimis in combustionibus, summo cum fructu secuti sumus. Simul ac recessit inflammatio, aut multum decrevit; tunc, prout imminuitur suppuratio, desiccanda est cutis excoctio, cerato saturni, unguento pompholydis, seu albo rhafis, & aliis, quorum siccandi virtutem nosti; hæc tamen parcâ manu adhibeas, leviter ad superficiem tantum inunctis raris & usu detritis linteolis; crassior enim emplastri moles vasculorum relaxationi & puris stagnationi locum dat: undè, erosiones, excavationes, pervicaciaque vidimus ulcera subsequi. Præterea disjungendæ sunt sedulo erosæ partes, toto curationis tempore, ne fiat illarum intempestiva coadunatio.

§. X.

GANGRÆNA si adsit, vel grassatur adhuc, vel certis stat circumscripta limitibus: 1°. Si grassetur adhuc, inflammatio cutis, quæ veluti ruinâ collabitur, & tabidus mador adiposi textus subjacentis, indicium tibi sunt, ut, continuato antiphlogisticorum usu, compescendæ inflammationi operam des. Hic celeberrimi quidam Chirurgi (19) praxim aliam proposuerunt;

nempè autumabant , faciliorem fore curationem^a, levio-remque doloris sensum , si aquâ Rabelli penitus enecarentur partes semi-mortuæ ; eò quòd , subversâ illarum texturâ , jam nequeant in laudabilem suppurationem abire : hæc verò methodus , non est omnibus comprobata ; plurimi enim de combustionis internâ penetratione incerti , expectare malunt donec ipsa pronunciaverit natura , quot sint morituræ partes , quàm bonas & valentes causticis forsan perimere. Ea est quoque nostra sententia. 2°. Si gangræna nullos agat progressus , quod , lineâ quâdam mortuum à vivo discriminante , noscitur , triplex tunc occurrit indicatio , ut scilicet , *dirimantur escharre* ; *pellatur putredo* ; *foràs ejiciatur tabum* : illa , *ad dirimendas escharras* , valet suppuratio , quam producit natura , & ope cujus fibræ mortuæ , vivis inhærentes , dissolvuntur ; sed naturam juvant peptica dulcia , & emollientia mortuis partibus , vivisque adjacentibus imposita , ut butyrum recens , ceratum *Galenii* , &c. Expedi etiam omnem combustionis circuitum fomentis madefieri , si gangræna sit sicca (20) : si verò humida aut putrida , *arcebis putredinem* topicis siccantibus & antisepticis ; ut unguento *Ægyptiaco* (21) , sive de styrace , spiritu vini camphorato , oleo therebentinæ , sale ammoniaco , acidis mineralibus , decoctis amaris , v. g. *Peruviani corticis* , &c. Deniquè in utroque casu , *eliminandum est pus* , tùm scarificando mortuas partes , sub quibus latitans nidulatur sanies , (22) tùm detergentes & antisepticos liquores identidem injiciendo : atque ubi primùm exsolutæ pendent escharre , protinùs oportet illas forficibus propè vivum rescindere. Si vapida- rum emanationum introitu , aut nimia puris effluentia , vires suas amittat æger , confirmandæ sunt usu interno acidorum , amarorum & analepticorum , præsertim è regno vegetabili depromptorum.

§. X I.

A M P U T A T I O nec primùm requiritur , si adsit spha-

celus (23) : cum enim nihil aliud sit , quàm ipsa gangræna ; quæ membrum usque ad ossa totum occupat , huic congruit medendi ratio , quam adversus gangrænam proposuimus. Ideò , si propter vividissimam inflammationem adhuc *progrediatur sphacelus* , hunc sistas , inflammationem oppugnando anodinis & relaxantibus , circà mortuas partes fomentis : *afferetur insuper putredini mora* , celebratis in mortuo , usque ad intimas saniei latebras , scarificationibus ; abluatur præterea quidquid est corruptum , ac veluti condiantur potentibus antiseptics (24) : si verò *suâ quietus maneat in sede sphacelus* , vivum inter & mortuum amputa (25) ; & etiam quàm ocissimè , si pravorum humorum fiat introitus. Cæterùm ab usu corticis Peruviani nec absteineat æger : laudabilem enim movet suppurationem.

§. XII.

Ustio quæ ad statum ulceris devenit , post delapsum partium mortuarum , aptam ulceribus omnibus curationem requirit ; eâ tamen lege , ut suppurativa parcius adhibeantur , quàm si foret interna mali labes. Hæc autem ulcera , aliorum more , *simplicia* sunt vel *complicata* : si sint *simplicia* , opus est ut ad levem suppurationem , deindè ad exsiccationem perducantur : si *complicata* , ad genus simplex reducenda sunt , unicuique superadditæ noxæ , peculiari medelâ , occurrendo : sanatis omnibus malis , quæ *complicationem* fecerant , ad cicatricem perducendum est ulcus , cavendo , ne contrà naturam adunentur partes. Sed aliquandò insanabilia manent ulcera , sive propter humorum aliquod vitium pertinax , & hoc in casu fiunt veluti salubris quædam sentina ; sive propter altiore in cavitates penetrationem , ut vidimus in Nosocomio dicto *la Salpêtrière* , post ustionem , quæ usque ad sinus frontales penetraverat ; tunc illud tantùm superest agendum , ut sordibus maximâ curâ expurgentur ulcera.

§. XIII.

Oculi ab igne læsi, quàm lenem & benignam postulant curationem! Illud imprimis Chirurgus incumbit; ut dolorem leniat, sanguinisque & humorum obstat affluxui, abluendo oculos aquâ frigidâ aut lacte, si sit combustio recens, ac nondùm apparuerit inflammatio. At ubi primùm sese exhibet inflammatio, ulationis sedes sæpiùs irroranda tepido mulieris lacte, columbuli cruore, aut aquis althææ, seminis lini, florum sambuci, &c. Ex quibus guttas aliquot identidem in oculos instillari bonum est. Sedulò avertatur lux vividior, prohibeanturque sternutatoria: si dolore magno torqueatur æger, laudanum liquidum fomentis prudenter adde. Ferè nunquàm imponenda sunt cataplasmata, quæ, mole suâ, delicatulas partes injucundè premunt: interea, quæ aliarum combustionum curationi prosunt, ut victus tenuis, potus diluens, venæ sectio, purgantia, non sunt omittenda; atque inter curandum, præcavendum est, ne fiat adunatio Palpebrarum; sæpiùs igitur digitis hinc & indè moveantur; inter illas guttatim depluat collyrium dulce & siccans. Palpebris ulceratis nocent emplastra, quæ nimiam excitant suppurationem: hujus enim frequens exitus est palpebrarum *everso*, *inverso*, aut *ectropium*: nocent etiam nimium siccantia, quæ pus in vasis detinent incarceratum; hinc, turpes efformantur cicatrices; quæquidem, non ab oculis tantùm, sed à toto etiam vultu, eâdem curâ sunt avertendæ. Deniquè si inflammatio rebellis, cum defluxione, atque oculorum lacrymatione pertinaci, hâc methodo non sedetur, & æger de visu periclitetur, jugulares incide, palpebris hirudines, brachiis vesicatoria appone, ac insuper post collum fige setaceum: humor ille noxius, qui ad oculos affluit, repellendus est collyriis tonicis, atque catharticis è corpore ejiciendus. Dehinc, ubi facies adusta est, quæ-

dam

dam quasi larva lineæ, pro commodiori medicamentorum applicatione, adaptari debet: ubi verò adustum est collum, tunc, ne incurvum evadat, dividens fasciæ adminiculo impediendum est: aliæ, pectori, abdomini, clunibus, digitis, fasciæ, pro renatâ, excogitandæ, requiruntur. Deniquè si combustio gravis magnæ juncturæ vicinium occupet, ankylosi, & incurvationi obstabunt lubrici litus, quibus arida madefiant ligamenta; motus in omnem sensum, quibus teratur synovia; & applicatio ferularum, quibus protendatur membrum, opportunoque maneat in situ.

§. XIV.

Combustio quam *complicatam* fecerunt commotio & vulnus, aliam requirit medelam. 1°. Si tota fuerit fulmine concussa corporis habitudo, & adsint, vel syncope, vel sensuum hebetudo, viriumque prostratio; hîc interno cardiacorum usu & frictionibus membrorum suscitandæ sunt vires; atque ubi primum invaluerit æger, gradatim antiphlogisticis opus est; tuncque temporis, valent aciduli potus, emulsiones, serum lactis; presertim si æger de calore interno queratur (26). 2°. Si, ab explosione pulveris pyrii, sit in aliquâ parte vulnus dilaceratum, contusum, ex commotione torpens; tunc, sicut in vulneribus ab ictu sclopeti inflictis, multiplex occurrit indicatio: 1°. Cùm partes ex commotione torpent, quod quidem indicant stupor, parvaque aut nulla inflammatio, in omni vulneris ambitu, & in ipso vulnere mollities, œdematosaque carniū inertia; (27) hoc in casu, carnes stimulantibus topicis vellicandæ, ut sensus & vita redeant. Sal etiam marinus, aut ammoniacus aquâ solutus, cataplasma-que aromatica maximè profunt (28); sed deinde & sensim, ad emollientia transeundum est, ne diuturnior irritantium mordicatio, doloris & inflammationis nimium suscitet. Ubi pungit dolor, emollientia sola sunt adhibenda. 2°. Si aponevrosium

C

facta fuerit laceratio, ferro subter incide, eretismum, strangulationem partium, diraque alia metuens symptomata. 3°. Si extranea nidulentur intus corpora, factis incisionibus extrahenda sunt, vel à naturâ expectanda est felix supuratio; quâ foras ejiciantur; attamen, utcumquè eveniat, parcâ prudentique manu, cum torpor adest, incidendum est, ne inertes partes gangranâ corripiantur, aut saltem in pessimam diffuant suppurationem (29). 4°. Si propè juncturam fracta fuerint ossa, ac veluti contrita cum dilaceratione ligamentorum, nullamque servandi membri spem polliceantur incisiones, tutiorem partem eliges, si protinùs membrum amputaveris (30) etiamsi stupor adsit (31). 50. Deniquè, si grana pyrii pulveris in cute maneant infixâ, illicò elicienda sunt, acû, aut alio instrumento acuto: ceterùm combustio, vulneris comes, pro suâ indole & sede curabitur.

§. XVI

PERACTA combustionis sanatione, supersunt aliquando vitia, quibus mederi potest Chirurgia: 1°. Si partes quædam, ut palpebræ, vulva, digiti, &c. incuriâ fuerint adunatæ, illas oportet incisionibus, si fas sit, disjungere, disjunctas tenere, genuinumque ad statum restituere, rationibus, quas pro variis casibus suppeditare possunt ingenii acies & ubertas. Industriam juvabit, cupientibusque offeret exemplar mira *Hildani* sagacitas, qui, digitos ex combustionione in externam manûs partem retortos, ibique conglutinatos, ingeniosissimè excogitatâ machinâ reduxit (32). 2°. Si recens adhuc supersit ankylosis, tentanda est curatio, balneis, fomentis, mollibus unguentis, alternisque membrî motibus atque extensionibus, 3°. deniquè, si in ipso cutis textu nidulentur aliquot pulveris pyrii grana, epispasticis aut scalpello distractâ epidermide, extrahantur, sed plerumquè ex iis stigmata remanent indelebilia (33).

NOTÆ.

(1) Juxta Physicos nihil aliud est fulmen, quam ipsa electrica materies, nitrosis sulphureisque immixta vaporibus. *Vid. Exp. du doct. Franklin, Gazette de France, du 27 Mai 1752, & Dictionnaire portatif de Physique, Tom. 2.*

(2) Pingua quæque ac resinosa, partes nostras sæviùs fluidis aquosis adurunt, quia majorem possunt acquirere caloris gradum: norunt omnes, oleum, pinguedinem, ceram, picem trecentos ad usque gradus calefieri, ab ipsisque nondum flammantibus liquari plumbum, stannum, in carboneque lignum verti: aquam verò octogesimum quartum nunquam superare caloris gradum, nisi intercludatur aeris aditus. Tunc enim talem ab igne mutuatur energiam, ut ossa ipsa agat in pulvem. (*Vid. Exper. de Phys. de l'Abbé Nollet, Tom. IV.*)

(3) Fabricius Hildanus de Combustione, Cap. ij.

(4) Paré, Livre xij, Chap. 19, de la Brûlure.

(5) Civis quidam Hagensis ori admotum sclopetum imprudens inflavit: ex subitâ & inopinatâ pulveris deflagratione, totum os internum eo usque fuit adustum, ut per octo dies nequaquam possibilis deglutitio: prodiderunt deinde escharræ, quarum prolapsus ossa denudavit. Anxia deglutitio, putrida suppuratio, acerrimique dolores, ægrum ad summum vitæ periculum adduxerunt. (*Vid. Stalpart. Van-Der-Wiel, Obs. Rar. Cent. 1°. n^o. xxiv.*)

(6) Præcipuum fulminis periculum est, quòd potius commotionem electricam incutiat, quàm adustionem infligat. Tres reverà cognovimus homines, à fulmine percussos horrendoque torpore attonitos, etiamsi nigricans tantummodò & sub-inflammata apparuerit cutis. Unam ex istis observationibus luctuosissimam præbuit nobis in semetipso, M. Brilouët, Sere-nissimi Borbonii Ducis Chirurgus: nostræ annotationis in fidem testis sit ipse. Enarrat Fabricius Hildanus, hominem equumque simul fulminis ictu cecidisse, nullam verò exteriùs læsionem apparuisse, præter exiguum quoddam equitis in capite foramen. Ea electricæ commotionis ignorantia in causâ fuit, cur veteres fulmini vim & virtutem præternaturalem tribuerint. *Hildanus, Centur. 4. Obs. 26.* Præterea, in quibusdam fulmine percussis, nonnulla asphixiæ annotantur phenomena.

(7) Urens causa ustioni omnino alienos quandoque producit effectus. Quidam Chirurgiæ alumnus, ex nosocomio dicto *de la Salpêtrière*, pyroboli speciem (gallic. *Maron*) igni admovit: repente pulvis erupit, imprudentisque juvenis dextram conquassavit atque dilaceravit. Curatis tamen omnibus adustionis, contusionis, atque lacerationis symptomatibus, juxta doctrinam mox proferendam, servata fuit manus à M. *Faguer*, tùm prædicti nosocomii Chirurgo præcipuo, nunc primariæ excubiarum regiæ cohortis Chirurgo primo, Doctore Medico, nec-non regiæ Academiæ Chirurgiæ Socio.

(8) Ancilla quædam, ex eodem nosocomio, sibi suprà pedem universamque tibiam effudit ollam jussulo ferventi plenam; haud morâ, pars usta aquæ prosilientis ex fonte rapido jactui per integrum horæ quadrantem fuit supposita. Tam prosperè cessit frigida hæc effusio, ut protinùs mansueverit dolor, nulla intumuerit phlistena, nullumque ustionis vestigium postero die apparuerit. Nonnè satis demonstrat tale exemplum, graviter errare illos, qui clamitant à frigidis topicis in recentibus combustionibus abstinendum esse? Illud sanè non intellexerunt Hyppocratis axioma, quod quidem ad veteres tantum ulceratasque ustiones spectat. *Ulceribus frigidum mordax, cutem obdurat, dolorem intolerabilem facit, denigrat, rigores febriles, convulsiones & distentiones creat.*

(9) Calor vividus, quem permulti auctores in ustione recenti tantoperè suadent, non elicit, ut contendunt, particulas igneas; sed agit eodem modo, quo resolutiva quæque calida, eodemque modo nocet.

(10) Spiritum vini laudat imprimis *Sydenham*; sed nunquàm adhibendus ille est, nisi cum ad gangrænâ putridam ustio devenit.

(11) Regiæ Scientiarum Academiæ Socius *D. Sage* arbitratur dolorem ustioni comitem, à phosphori acido infligi: itaque alkali-volatilis suadet usum, quasi hic fieret quædam saturatio. Sed docet experientia tam acre topicum dolorem sæpiùs exacerbare; credimusque cum Chemistis aquam frigidam esse potiore (Vid. *Expériences sur les effets de l'alkali-volatil*).

(12) Mentionem facit celeberrimus *La Motte* de latâ combustionem, quam ad gangrænâ diros per dolores spiritus-vini perduxit. (*La Motte, Traité de Chirurgie, Tom. 2, Obs. 307.*) *Hildanus* etiam in cruris ambustione non meliores vidit spiritus-vini effectus: talem enim excitaverat inflammationem, ut longâ tantum abundantique suppuratione compesci potuerit. (Vid. *Hild. Centur. 4, Obs. 93.*)

(13) Ceparum, salis, & saponis mordacitatem multo oleo obrundebat

Hildanus, iisque feliciter utebatur, quotiescumque integra remanserat epidermis; nam, ut ait *Paræus*, *Il est à noter que, où il y a écorchure, ils causent douleur, & font augmenter l'inflammation.*

(14) Hoc Chemistarum constat experimentis, ab evaporatione nasci frigus; atque corpora fluidis madida, eò plus, dum siccescunt, concipere frigoris, quò fit velocius fluidorum evaporatio. Tales sanè observationes in Chirurgiæ ac Medicinæ praxi prodesse possunt. (*Voyez Recherches sur le refroidissement des liqueurs, par M. Roux.*)

(15) Voyez *Paré*, chap. 18, liv. 12. — *Hildanus* de combustionibus, cap. 6. — *Van-Swieten*, Commentaire sur le §. 481. — *Heister*, tom. 1, p. 324.

(16) *V. Paré*, livre 11, chap. 18. — *Hildanus*, chap. 7 de combustionibus.

(17) Si ita intumuerint partes, ut nulla supersit spes resolutionis, imminetque gangrænæ periculum; vide in Observatione *Hildani* jam citatâ, quid possint anodyna tunc cataplasmata.

(18) Voyez *Van-Swieten* Commentaire sur le §. 481.

(19) Voyez *Traité de la gangrène*, par *Quesnay*, pag. 285; & *Cours de Pathologie* de *M. Simon*, par *M. Hévin*.

(20) Si omnino torrefacta fuerit cutis, si propter vehementiorem inflammationem, siccam referat gangrænâ, tunc ad usum prona sunt topica quælibet emollientia, dummodò non instet putredo. Censemus cum *Van-Swieten*, §. 481, spirituosos & astringentes fœtus hic nocere, tum quia augent doloris sensum, tum quia rigidas faciunt fibras, quibus crustæ vivis partibus inhaerent, & sic eschararum separationi adversantur. Aliter tamen sentiunt peritissimi quidam Artis Magistri.

(21) Cum imminet putredo, protinus deneganda sunt laxantia, adhibendaque siccantia antiseptica, inter quæ, juxta celeberrimum artis Magistrum *Louis*, præcipuum locum obtinet unguentum *Ægyptiacum*. (Vide Notam in *Van-Swieten* §. 462.)

(22) Si cutem latè afficiat gangræna sicca, tunc mirificè prodesse scarificationes deprehendit *M. Brun*, Aedium Nosocomii Generalis *Parisiensis* Chirurgus Primarius, necnon Doctor Medicus.

(23) Une gangrène qui s'étend, inquit *Sharp*, avoit été regardée jusqu'ici comme la principale raison de couper un membre, & maintenant c'est une raison contre. — Car dans les gangrènes critiques, il est impossible de sonnoître assez exactement l'état du sang pour décider quelle quantité de l'ex-

extrémité gangrénée doit périr. — Et dans les gangrènes de cause externe, le membre est ordinairement enflammé & tuméfié jusqu'à une hauteur considérable au-dessus de la gangrène, & retient les semences d'une gangrène future qui se manifeste de nouveau après l'amputation. Une raison plus importante encore, est le mauvais état de la santé du malade pendant que la gangrène s'étend, & même une dissolution dans le sang, qui peut donner plus de crainte pour l'hémorragie des petits vaisseaux. — Toutes ces raisons prouvent la nécessité de différer l'amputation, jusqu'à ce que la séparation soit bien avancée. Par ce délai, le sang se raccommode, & le malade sera plus en état de soutenir les dangers de l'opération. (Voyez la Traduction François des recherches critiques sur l'état présent de la Chirurgie, p. 335 & suivantes.)

(24) Idem Sharp audacior, propè vivas partes, quantum fieri poterat, mortua quæque reseindebat: sic enim tutius arcebat putredinem, nec aliter agere licet, quotiescumque truncum sphacelus occupat. Hæc methodo feliciter usus est La Motte. (Voyez son *Traité de Chirurgie*, Obs. 311.)

(25) Tribus in locis fieri potest amputatio, nempe, 1° in vivis partibus, 2° in mortuis, 3° vivas inter & mortuas, ita ut potius ex sanâ parte aliquid excidatur, quam ex ægrâ relinquatur. Hanc ultimam praxim optimè descripsit Celsus. (Medicinæ, lib. 7, cap. 33.) Hanc nosmetipsi suademus; minorem enim infligit dolorem, quam cum viva pars amputatur; certiorumque spondet curationem, quam cum mortua tollitur. (Vide Huxham, *Essais sur les fièvres*, pag. 81.)

(26) Curationem hanc antiphlogisticam requirunt eretismus & calor, qui stuporem plerumque sequuntur post fulminis ictum. Nostram sententiam confirmat celeberrimus D. Lieutaud. (Vide *Précis de Médecine*, tom. 2. pag. 109.)

(27) Duplex est stuporis genus: stupor sensus, cum illos obtundit viva percussio: stupor vis organica, cum genuinum vitalemque motum carnes amiserunt. Si elles sont peu vives, (inquit Quesnay, de statu carnium in hoc casu loquens) si elles sont relâchées & mollasses, sans aucune cause sensible; s'il ne survient pas à la circonférence ce petit gonflement inflammatoire qui doit former une suppuration favorable, on a tout lieu de penser que le coup a laissé une stupeur qui entretient la plaie dans cet état fâcheux. (Voyez *Traité de la gangrène*, pag. 48.)

(28) Tale genus topiicorum commendant celeberrimi Quesnay & de la

Martinière ; insuper si eretismo & crispatione rigeant solida , in promptu sunt emollientia , atque sanguinis missio. *Le traitement extérieur* (inquit celeb. de la Martinière) est soumis à des indications raisonnées qui doivent se tirer de l'état des choses. (Voyez son Mémoire sur les plaies d'armes - à - feu. *Mem. de l'Acad. de Chir. tom. IV.*)

(29) La stupeur (inquit illustrissimus M. Louis) est un effet des corps contondans qui frappent avec violence : cet accident , auquel on sera désormais plus attentif dans la cure des plaies d'armes-à-feu , depuis les solides réflexions que l'on doit à M. Quesnay , prescrit de la modération dans les incisions. (Voyez le Dictionnaire Encyclopédique , au mot Gangrène.)

(30) Cum nulla superest spes servandi membri , protinus illud amputari suadet celeberrimus de la Martinière ; etiamsi nimix videantur obstare ægri vires , inflammatoriaque dispositio nervosi generis irritatio , etiamsi verum sit longè tutiorem fore amputationem , si dira prius mansueverint symptomata , si incisionibus , venarum sectione , potiusque diluenti , labefactatæ fuerint vires , nihilominus amputationem imperat D. de la Martinière , arbitraturque minus oriri periculum ex unâ operatione , quæ malum malique causam simul tollit , quam ex repetitis incisionibus , quæ ægrum miserè torquent , nec illum ab innumeris complicatæ plagæ ærumnis liberant. (Voyez Académ. de Chir. tom. IV.)

(31) Cum partem valdè contusam ac profundè comminutam localis stupor occupat ; juxta celeb. de la Martinière , novum adest indicium celebrandæ amputationis. Hoc enim in casu vasorum inertiam sequitur humorum colluvies gangrænæ prænuntia , salubrique effluentia locum præbet amputatio in caribus stupore non concussis. (*Mem. de l'Acad. Roy. de Chir. tom. IV.*)

(32) Vide apud Hildanum depictas machinæ figuras , lib. de Comb. cap. xv.

(33) Vir quidam , utilium cognitionum progressibus favens , præmium huic proponit , qui , judice Academ. Reg. Chir. optima indicabit media , quibus stigmata faciei per Pyrium pulverem impressa , sine periculo nec deformitate deleantur. *Vid. diarium Med. mens. Aug. 1781.*

